

Тютюнник С. В., к.е.н., доц., проф. кафедри
організації обліку та аудиту
Литвиненко В. Р., студент
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ

Оцінка дебіторської заборгованості на різних етапах її формування, руху та погашення або непогашення є одним із досить проблемних питань бухгалтерського обліку, і від логічності її визначення залежить достовірність інформації, яка розкривається у звітності. Крім того, така оцінка впливає й на політику управління заборгованістю підприємства у цілому. Проблематика достовірного визначення оцінки унеможливорює визнання активом дебіторську заборгованість.

Дебіторська заборгованість як актив може бути й не погашеною, тому, щоб дотриматися принципу обачності, її слід відкоригувати як мінімум на величину сумнівної та безнадійної заборгованості [1, с. 790].

Безнадійною заборгованістю в бухгалтерському обліку вважають поточну дебіторську заборгованість, щодо якої існує упевненість в її неповерненні боржником або за якою минув термін позовної давності (п. 4 П(С)БО 10). Упевненість у непогашенні дебіторської заборгованості ґрунтується на обставинах, за якими однозначно (тобто на 100 %) можна говорити про те, що її не погасять.

Сумнівна заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість у її погашенні боржником (п. 4 П(С)БО 10). За яких саме обставин заборгованість належить до сумнівної, бухгалтер вирішує на підставі свого професійного судження [2, с. 9].

Як показує практика, багато підприємств ігнорують створення резерву сумнівних боргів та будь-яке коригування дебіторської заборгованості, тобто такий актив відображають в Балансі (Звіті про фінансовий стан) за вартістю придбання, що викривляє її оцінку. Причинами цього є як низька компетенція бухгалтерської служби, так і нерозуміння самої проблеми.

Формування резерву сумнівних боргів є одним з інструментів впливу на фінансовий результат, оскільки витрати на його створення чи пряме списання безнадійних боргів у будь-якому разі його коригують. З одного боку, дебіторська заборгованість – це право вимоги, і згідно з принципом консерватизму, доки не вийшли терміни цього права, бухгалтер повинен відобразити його в повному обсязі. З іншого боку, включення сумнівних боргів в актив погіршує стан балансу підприємства.

Під час здійснення операцій із резервом сумнівних боргів беруть до уваги дебіторську заборгованість, за якою не настав термін оплати, сумнівну заборгованість та безнадійну заборгованість. Їх ознаки та класифікацію представлено на рис. 1 [1, с. 790-792].

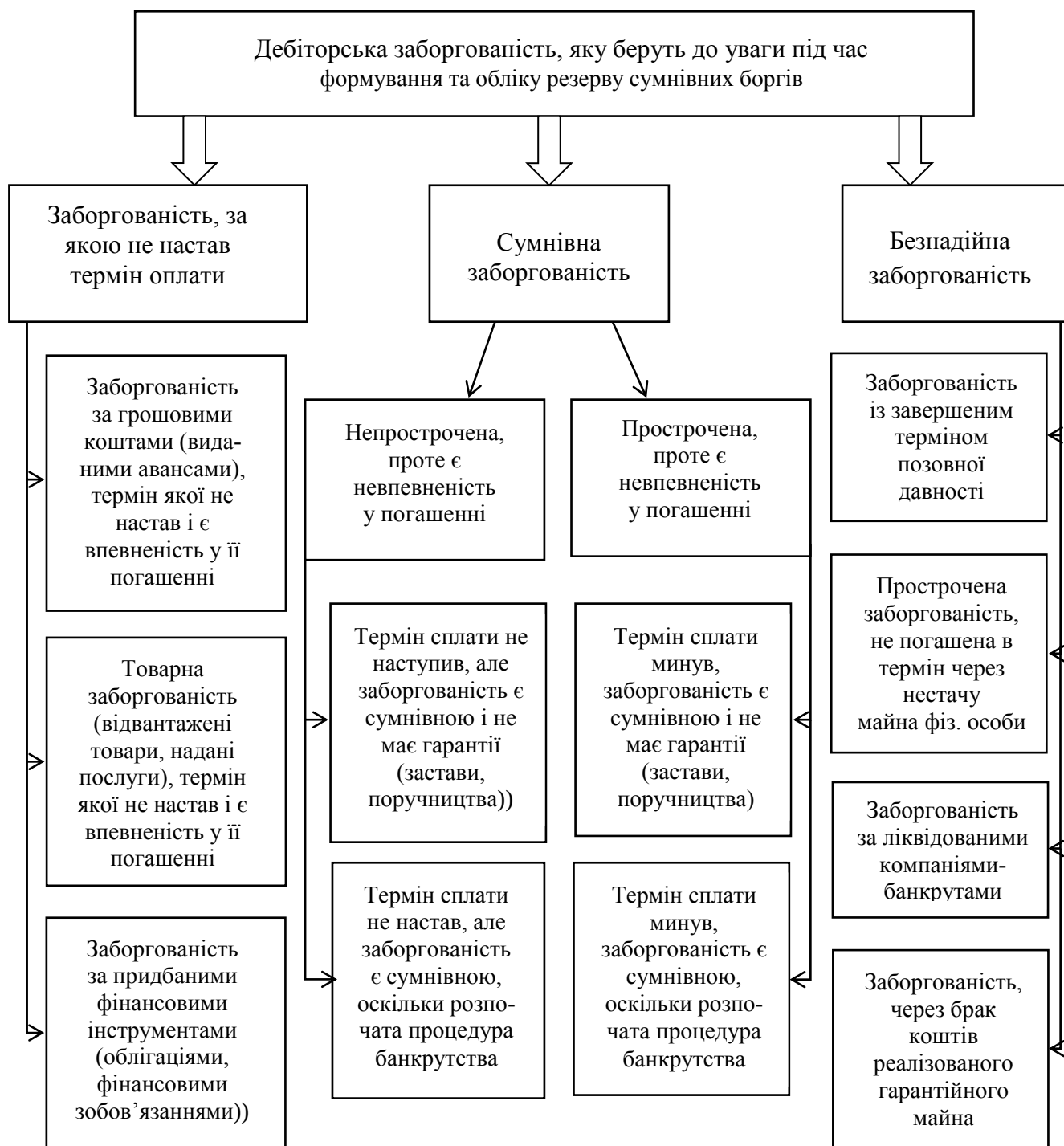

Рис. 1. Ознаки дебіторської заборгованості, які впливають на формування резерву сумнівних боргів

За нестворення резерву сумнівних боргів підприємству може загрожувати аж ніяк не один штраф. Скажімо, такі дії свідчать про ведення бухгалтерського обліку з порушенням встановленого порядку. За таке порушення ст. 164² КпАП накладає адміністративний штраф у розмірі від 136 до 255 грн. Водночас застосування його до звичайних суб'єктів господарювання практично неможливо. А все тому, що накладають його органи Державної аудиторської служби України, які здійснюють контроль за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів (ст. 234¹ КпАП).

Викривлення показників фінансової звітності за рахунок ненарахування (некоректного нарахування) резерву сумнівних боргів також можна трактувати як подання недостовірних статистичних спостережень. За це порушення передбачено штраф за ст. 186³ КпАП у розмірі від 170 до 255 грн, який накладають органи державної статистики (ст. 244³ КпАП).

Поза тим, оскільки податковий облік наразі безпосередньо пов'язаний із бухгалтерським, за «резервні» порушення можуть оштрафувати і податківці (ч. 1 ст. 255 КпАП). Так, за порушення встановленого законом порядку ведення податкового обліку ст. 163¹ КпАП передбачено штраф у розмірі від 85 до 170 грн.

Завважимо: раніше контролери натякали на те, що без створення резерву сумнівних боргів безнадійну дебіторську заборгованість не можна включити до податкових витрат (лист ГУ ДФС у м. Києві від 15.12.15 р. № 18967/10/26-15-15-03-11). Але таке твердження не відповідало чинному законодавству, і платники податків стали успішно відстоювати свої права в суді. Під натиском цієї судової практики були змушені відступити й податківці. Зараз у категорії 102.13 загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс розміщено вже позитивне роз'яснення. Зокрема, у ньому сказано, що зменшення фінансового результату за пп. 139.2.2 ПКУ здійснюється тільки на суму дебіторської заборгованості, котра відповідає ознакам пп. 14.1.11 ПКУ, що діють на дату її списання, незалежно від того, чи створено резерв сумнівних боргів за такою заборгованістю [2, с. 6-7].

Таким чином, створення резерву сумнівної заборгованості є необхідним для кожного підприємства, тому, що він дає можливість відображати у фінансовій звітності реальний стан дебіторської заборгованості та рівномірно відображати витрати пов'язані зі списанням безнадійної дебіторської заборгованості. При цьому підприємство самостійно в наказі про облікову політику повинно визначити методику нарахування резерву сумнівних боргів.

Список використаних джерел

1. Романів Р. В. Делькредере дебіторської заборгованості: реалізація принципу обачності чи надумана проблема? / Р. В. Романів, Л. В. Кручак // Економіка і суспільство. – 2017. – № 10. – С. 790-795.
2. Карпова В. Резерв сумнівних боргів: ази створення та приклади розрахунку / В. Карпова // Все про бухгалтерський облік. – 2018. – № 54. – С. 6-9.